

XABIER MENDIGUREN • ELKAR

«Sare sozialek pista asko ematen dituzte idazle berriak aurkitzeko»

Xabier Mendigurenek 51 urte ditu eta 23 zituela hasi zen editore lanetan. Hogeita zortzi urte eman ditu Elkarren literatura saileko arduradun. Idazlea ere bada, eta bi ofizioen arteko loturaz aritu zaigu.

Egia al da editore batek bista galtzen duela eskuizkribuak irakurtzen?

Horixe da editore baten egiteko funtsezkoenetako bat. Argitaletxe batetik bestera aldatu egingo dira zifrak, baina, nire kontuen arabera, bost eskuizkributatik bat argitaratzen da Elkarren. Erdal argitaletxeetan irakurritakoen eta argitaratutakoen arteko tartea askoz ere handiagoa da, ehunetik batekoa izan daiteke. Beraz, oso zaila da euskal editore bati obra on batek edo talentu batek ihes egitea, zuri lilurarik eragiten ez badizu, hurrengoak atzemango duelako. Dena den, iruditzen zait gaur gehiago botatzen direla atzera orain hogeit bat baino, lehen gutxiago jasotzen zirelako, noski. Gehiago botatzen dira atzera, nahiz eta hizkuntzaren txukuntasun maila asko igo den. Esan daiteke, beraz, hizkuntza txikietako idazleek badituztela

abantailak: editore bati bidaltzen zaion guztia irakurtzen dugu eta hori ez da gertatzen erdal argitaletxe handietan.

Zuen argitaletxean sariketa eta beken bidez (Igartza beka, Agustin Zubikarai eta beste zenbait) pasatzen duzue galbahea. Bide ona al da idazle berriak aurkitzeko?

Idazle berriak detektatzeko antena on bat bada. Proiektu irabazleaz gainera beste zenbait egitasmo interesgarri ikus ditzakezu eta harremanetan jar zaitezke egileekin. Baina badaude bide gehiago ere. Garai batean egunkarietan argitaratzen ziren ipuinei jartzen nien arreta. Gaur horrek baino pista hobeak ematen dituzte sare sozialetako blogek eta testuek. Badakit, esate baterako, Twitterrek muga handiak dituela, baina, bere laburrean, literaturazaleak detektatzeko balio du eta ikus daiteke idazteko joera nork duen. Papereko edizioetan adina pista aurki daitezke sare sozialetan idazle berriak antzemateko.

Idazle berriei, idazle gazteei egiten die leku zuen argitaletxeak.

Ni hasi nintzenean idazle gazteei ez zitzaien kasu askorik egiten. Orain beste muturrera pasatu gara eta gaztetasunaren gehiegizko gorazarrea ere egiten da. Pako Aristi, Juan Luis Zabala, Inaxio Mujika, Aranbarri edo ni neu oso gazterik hasi ginen idazten, baina ez zegoen gazte etiketaren esplotaziorik. Aurretik lanean ari ziren idazleen multzora gehitu ginen. Idazle gazteen etiketaren erabilera Lubaki Bandarekin hasi zela esango nuke. «Hemen gaude idazle gazteak», esan zuten. Aldaketa bat eman zen.

Gogoratzen naiz ni hasiberria nintzela editore kolega bati entzun niola ezin genuela apusturik egin gazteen alde, gazteek gutxi saltzen zutelako. Nik

jostailu bat izan zen berarentzat eta guretzat ere bai. Gogoratzen naiz zein azkar idatzi zuen, aurreko nobela traumatiko horretatik libratu ondoren. Atxagaren lan batzuk, “Zeru horiek”, “Banbulo” eta abar ere nire eskuetatik pasatu ziren.

Horrelako lan baten jarraipena egiteko harreman estuak beharko dira idazlearekin.

“Hamaika pauso” etorri zitzaidanean bi aste osorik hartu nituen eta bi aldiz irakurri nuen gizonarekin hitz egin aurretik. Idazleari gutxienez gure aldetik ahalegin bat zor zaio.

Saizarbitoria eta Atxaga aipatu dituzu. Zein gehiago dituzue Ereinen nominan?

Joxemari Iturraldekin eta Pello Lizarraldekin ere gurekin atera dituzte zenbait lan, beste bi aipatzearren. Lizarralderi esan ohi nion nik bi arrarorekin aski nuela, baina beti utzi izan diot berak nahi duena egiten. Ni neu ere horren zalea naiz, bakean utz nazaten nahi izaten dut eta ondo konpontzen naiz jende bereziarekin. Bakoitza nolakoa den jakin behar da harremanetan arazorik ez izateko. Tarteka, oso tarteka, bazkari bat egin edo elkarrekin egun-pasa bat egin dezakegu, baina lana bukatzen duten arte ez naiz ezertan hasten. Lizarralderen kasuan, adibide bat aipatzeko, Eguberritarako bukatuko du bere lana. Xabier Olarra bere laguna da eta hark ere irakurriko dio eta erabat borobilduta iritsiko da nire eskuetara. Saizarbitoriarekin ere harreman oso estua dut. Hogeit bat urte daramatzagu elkarrekin haserretu gabe. Telefonoz askotan hitz egiten dugu eta tarteka afari bat egin ere bai.

Zuen lanetako bat ez al da idazleari gomendioak eman edo hobetzeko bideak seinalatzea?

Egin izan dugu, saiatu izan gara, baina ez da erraza izaten. Inoiz badakit nobelaren bat hobetzea ere lortu dudala, baina oso esparru labainkorra da. Nobela baten bizkarrezurra eginda dagoenean ez da erraza eskua sartzea. Zirujau lana oso zaila da.

Badakigu ez dela dirurik mugitzen literatura lanen edizioan. Baina hitz egiten al duzue diruaz edo gai tabua da?

Itzultzaileek, esate baterako, kontzientzia profesional zorrotzagoa dute eta oso garbi hitz egiten dute lan baldintzez eta diruaz. Baina, idazleek, ez. Dirurik balego, tiradak ehun milakoak izango balira, beharbada aterako zen gaia, baina zoritxarrez ez da dirurik mugitzen. Hemen mundu guztiari ehuneko hamarra ematen zaio, eta, salmentak handiagoak direnean, gehiago. Aurrerapenak egiten direnean ere, txikiak izaten dira, ehuneko hamarreko horrena aurreratzen da. Ez du zerikusirik argitaletxe handiek erabiltzen dituzten zifrekin. Milioi askoren zurrumurruak ibiltzen ziren 80ko hamarkadan. Hemen ez da horrelakorik. Hemen argitaratzearekin konformatzen dira idazleak.

Bostehuneko tirada bat nahikoa da gastuak estaltzeko?

Inondik ere. Hasteko, behartuta gaude generoka hainbesteko tirada bat egitera, diru-laguntzak jaso ahal izateko. Saiakeran 750 izan daitezke, poesian 500ekoa dela uste dut muga eta nobelan handiagoa da. Baina inprentako gastuak eta idazleari ematen zaion apurraz gainera zuzenketak daude, filologiaren gatibu bizi garelako, eta argitaletxearen funtzionamendu gastuak. Errentagarritasunik gabeko atala izaten da normalean literaturarena eta beste sail batzuetatik ateratzen du argitaletxeak etekina, eskolarako materialak egitetik gurean eta beste batzuetan.

Argitaletxe bakoitzak badu bere idazle nomina. Zer arrazoi dituzte editore baten edo bestearen inguruan biltzeko? Arrazoi ideologikoak edo politikoak al daude?

Ez dut uste orain arrazoi horiek pisu handia dutenik, garai batean gehiago. Fideltasuna ere txikiagoa da gaur egun. Batean argitaratzen ez badiote, beste argitaletxe batera doa idazlea eta ez da ezer gertatzen.



Andoni CANELLADA | ARGAZKI PRESS